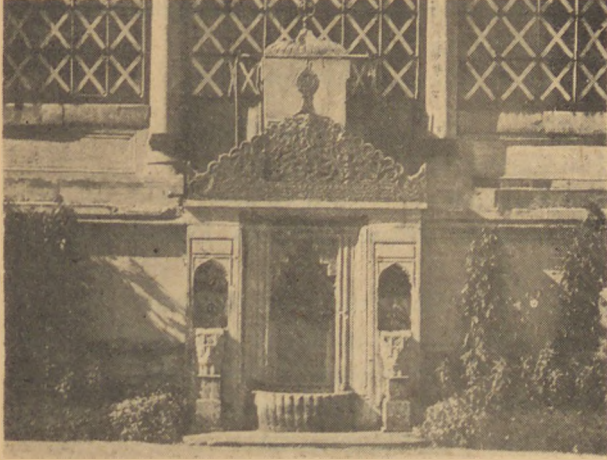

Istanbulda Kütüphaneler

TT-582601

Topkapı Sarayı Kütüphanesinin cephesi ve çeşmesi
Fontaine extérieure de la Bibliothèque du Vieux Sérail

Beş asırdan beri şark dünyasının bir kültür merkezi halinde bulunan İstanbul, zengin kütüphaneleriyle meşhurdur. Eski Türkler, içtimaî hayatın bir gerçeğini de kitap okumakta bulmuşlar, evlerinde kitap odaları kurmuşlar, fazla kitap toplayanlar tesis ettikleri vakıflarla bunları umumun istifadesine sunmuşlardır.

Eski devlet adamları, resmî vazife sahipleri vazifelerinin tam adamı olmak gayretiyle evlerinde kitaplıklar yaparlar ve zamanlarının mühim bir kısmını bu kitaplarla meşgul olarak geçirirlerdi. Bunlardan biri olan Atıf Mustafa Efendi hususî kütüphanesini sonradan umumî bir kütüphane şekline getirmişti. Ayvansarayî bundan bahsederken (... Defter kalemi kâtiplerinden iken defterdar mektupçusu olup badehu bilfiil defterî şakkı evvel olmuştur. Badelazil tekrar defterdar olup yine mazul oldukça Şeyh Vefa camii kurbünde kütüphane bina edip oğlu Ömer Efendi dahi defterdar olmuştur. Hâlâ mezbur kütüphanede pederi vakfına muvaffak olmadığı nüshaları tedarik ve vaz'ına himmet etmektedir ...) .

Kütüphaneler kendilerine mahsus bir mimarî tarzı içinde şehrin müstesna bir güzelliğini teşkil ederdi. Bu binalarda şüphe yok ki bütün insanlık âleminin dikkat ve hayranlığını çeken binlerce yazma kitap muhafaza edilirdi.. Bu kitaplar hatları, tezhipleri ve ciltleri ile Türk güzel sanatlarının birkaç kolunu bir araya toplamış bulunurlardı. Geçmiş zamanlarımızın ve medeniyetimizin bu ince örnekleri sonraları kayıtsızlık ve alâkasızlık yüzünden Sahaflar Çarşısı

sında yabancılar tarafından ucuzca toplanıp yurdumuzdan götürülmüştü. Artık bugün bu çarşıya ne böyle bir yazma eser düşmekte, ne de bunları arayan yerli müşteriler görülmektedir.

Çoğumuzun hor gördüğü Osmanlı medeniyeti, içtimaî hayatın her sahasında bir olgunluk ve incelik seviyesine ulaşmıştı.

Osmanlı medeniyeti çevresine, müslüman olmayan tebeayı da almıştı. 1150 Hicrî tarihli bir arşiv vesikasından öğrendiğimize göre; (idam clunan kürkçü Menol Zimminin saraya aldırılan eşyası arasında bir mushafı şerif, Kâtip Çelebinin Cihannüması, Fetavayı Yahya Efendi, Tarih-i Naima, Tarih-i Raşit, Gülistan, Ahmet Paşa divanı, Baki divanı, Yahya divanı, Hümayunname, Hadis-i şerif ve diğer türkçe, arapça, farsça yazmalar ile 16 cilt de frenkçe kitap bulunuyordu. Bugün İstanbul'da 18 kadar umumî kütüphane vardır. Bu kütüphanelerde muhtelif şahısların vakfiyeleri kitaplar ayrı bölümler halinde yer almıştır.

I — İstanbul Üniversitesi kütüphanesi. Burada kitaplar altı kısma ayrılmaktadır.

- a — Darülfünunun muhtelif fakültelerinden gelme kitaplar;
- b — Yıldız kütüphanesi, (hususî kütüphane kitapları, umumî kütüphane kitapları);
- c — Hazinei Hassa Müsteşarı Halis Efendi kütüphanesi;
- d — Adliye Nazırı Rıza Paşa kütüphanesi;
- e — Piri Zade Sahip Molla kütüphanesi;
- f — Sadrı esbak Hakkı Paşa kütüphanesi.

Son zamanlarda bunlara büyük elçiÂli Türk geldi'nin kitapları da ilâve olunmuştur.

II — Beyazıt kütüphanesi :

İstanbulun en büyük kitaplıklarından biridir. Tâli kısmı yoktur.

Türkiyat Enstitüsü kütüphanesi, Topkapı Sarayı kütüphanesi; müsaade ile girilen kitaplıklardır. Topkapı Sarayı kütüphanesi ise Ağalar camiinde toplanmış muhtelif kitaplıklardan müteşekkildir. Bunlar (Revan Köşkü, Bağdad Köşkü, Hazine, Koğuşlar, Medine, Emanet, Tiryal Hanım kütüphaneleridir).

III — Süleymaniye kütüphanesi : (Bu kütüphaneyi teşkil eden kütüphaneler şunlardır.)

- a — Süleymaniye kütüphanesi
- b — Lâleli kütüphanesi;

- c — Damat İbrahim Paşa kütüphanesi;
 d — Esat Efendi kütüphanesi;
 e — Hâlet Efendi kütüphanesi;
 f — Çorlulu Ali Paşa kütüphanesi;
 g — Yeni Cami kütüphanesi;
 h — Beşir Ağa kütüphanesi;
 i — Kılıç Ali Paşa kütüphanesi;
 j — Çelebi Abdullah Efendi kütüphanesi;
 k — Şehzade Mehmet kütüphanesi;
 l — Bağdatlı Vehbi kütüphanesi;
 m — Fındıklılı Kazasker Molla Çelebi kütüphanesi;
 n — Kasıdecı zade Süleyman Sırrı Efendi kütüphanesi;
 o — Mesih Paşa kütüphanesi;
 ö — Nafiz Paşa kütüphanesi;
 p — Zühtü Bey kütüphanesi;
 r — Turhan Valide Sultan kütüphanesi;
 s — Gülnûs Sultan kütüphanesi;
 ş — Hâfız Ahmet Paşa kütüphanesi;
 t — Bâli Efendi dergâhı kütüphanesi.

Devrikli Osman Ağa, Hasip Efendi, Fındıklı Dergâhı kütüphanesi, Gümüşhaneli kütüphanesi, Yakup Ağa kütüphanesi, Servili kütüphanesi, Karaçelebi zade Hüsametdin Efendi kütüphanesi, Kadı zade Mehmet Efendi kütüphanesi.

IV — Fatih Millet kütüphanesi :

- 1 — Feyzullah Efendi kütüphanesi;
 2 — Ali Emiri Efendi kütüphanesi;
 3 — Amca zade Hüseyin Paşa kütüphanesi;
 4 — Veliyüddin Carullah Efendi kütüphanesi;
 5 — Hekimoğlu Ali Paşa kütüphanesi;
 6 — Reşit Efendi kütüphanesi;
 7 — Pertev Efendi kütüphanesi;

V — Fatih kütüphanesi :

Bu kütüphaneyi Fatih yaptırmış ve ilk kitaplarını kendisi vakfetmiştir. I. Mahmut ve birçok zevatın kitapları bu kütüphaneyi zenginleştirmiştir.

VI — Murat Molla kütüphanesi :

Bu kütüphaneyi teşkil eden kitaplıklar :

- 1 — Murat Molla kütüphanesi;
 2 — Şeyh Murat kütüphanesi;
 3 — Darüssaade Ağası Mehmet Ağa kütüphanesi;
 4 — İsmail Esat Efendi kütüphanesi;
 5 — Saliha Hatun kütüphanesi;
 6 — I. Abdülhamit kütüphanesi;
 a — Lala İsmail Efendi kütüphanesi;
 b — Rüstem Paşa kütüphanesi;

- c — Yusuf Ağa kütüphanesi;
 d — Mahmut Paşa kütüphanesi;
 e — İzmirli Mustafa Efendi kütüphanesi;
 f — Servili kütüphanesi;
 g — Dügümlü Baba kütüphanesi;

VII — III. Ahmet kütüphanesi :

- 2 — Turhan Sultan kütüphanesi;
 3 — Hatice Sultan kütüphanesi;
 4 — Muallim Elhaç Mustafa Efendi kütüphanesi.
 II — Veliyüddin Efendi kütüphanesi.

Bu kütüphaneyi şu kitaplıklar teşkil etmiştir :

- 1 — Veliyüddin Efendi kütüphanesi;
 2 — Cevdet Paşa kütüphanesi;
 3 — Halit Bey kütüphanesi;
 4 — Ali Rıza Bey kütüphanesi;
 5 — Süleyman Sırrı Efendi kütüphanesi.

VIII — Ragıp Paşa kütüphanesi :

Bu kütüphaneyi teşkil eden kitaplıklar :

- 1 — Ragıp Paşa kütüphanesi;
 2 — Şeyhülislâm Yahya Efendi kütüphanesi;
 3 — Yeni Medrese kütüphanesi.

IX — Pertevniyal Valide Sultan kütüphanesi.

X — Ayasofya camii kütüphanesi.

XI — Atrf Efendi kütüphanesi.

XII — Yahya Efendi kütüphanesi.

XIII — Üsküdar Selim Ağa kütüphanesi şu kitaplıklardan müteşekkildir :

- 1 — Selim Ağa kitapları;
 2 — Kemankeş Abdülkadir Emir Hoca kütüphanesi;
 3 — Nurbanu Sultan kütüphanesi;
 4 — Yakup Ağa kütüphanesi;
 5 — Aziz Mahmut Hüdaî Efendi kütüphanesi;
 6 — Haydar Molla kütüphanesi;
 7 — Hâşim Paşa kütüphanesi;
 8 — Hüseyin Kâzım Bey kütüphanesi.

XIV — Eyüp Sultan Hüsrev Paşa kütüphanesi :

Bu kütüphaneyi teşkil eden kitaplıklar :

- 1 — Husrev Paşa kitapları;
 2 — İsmihan Sultan kitapları;
 (Sultanın ve zevci Sokollu Mehmet Paşanın kitapları.)
 3 — Mihrîşah Sultan kitapları;
 4 — Eyüp camii kitapları;
 5 — Beşir Ağa kitapları.

XV — Eyüp Hasan Paşa kütüphanesi :

Burada yalnız Bahriye Nazırı Bozcaadalı Hasan Paşanın kitapları vardır.

Halûk Y. ŞEHSUVAROĞLU

